

### **Список використаних джерел:**

1. Карпенко О.Ю. Когнітивна ономастика як напрямок пізнання власних назв: дис. д. філол. наук: 10.02.15 / Карпенко Олена Юріївна. – Київ. 2006. – 416 с.
2. Лакофф Дж. Лингвистические гештальты // <http://www.classes.ru/grammer/155.new-in-lingvistics-10/source/worddocuments/19.htm>
3. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля – К., 2010. – 844 с.
4. Марковина И.Ю., Данилова Е.В. Специфика ассоциативного сознания русских и американцев: опыт построения «ассоциативного гештальта» текстов оригинала и перевода / И. Марковкина, Е. Данилова // Языковое сознание и образ мира: под ред. Н.В. Уфимцевой. – М., 2000. – С. 116-132.
5. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрям та проблеми / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля К., 2008. – 712 с.

**Котелевець К.В.**

*викладач,*

*Національний технічний університет  
«Харківський політехнічний інститут»*

### **ФОНЕТИЧНІ ТА ЛЕКСИЧНІ ДІАЛЕКТНІ ОСОБЛИВОСТІ В ІДЮСТИЛІ ЛЮБКА ДЕРЕША**

Актуальною проблемою в мовознавстві постає взаємодія літературної мови та діалектів. Важливим, зокрема, є вивчення питання про взаємодію діалектних і літературних елементів на матеріалі текстів художніх творів, оскільки «стиль художньої літератури має здатність надовго затримувати і навіть активізувати в собі позалітературні мовні елементи, використовувати зі стилістичною метою ті мовні явища, що згодом можуть стати літературною нормою» [1, с. 48].

Проблема входження діалектизмів у сучасну українську літературну мову та їх використання у художній мові цікавила і цікавить багатьох мовознавців, зокрема С. Бевзенка, П. Гриценка, Ф. Жилка, М. Жовтобрюха, Й. Дзензелівського, Б. Кобилянського, П. Тимошенка, В. Чабаненка та ін.

Діалектизми загалом виконують три основні функції: комунікативну, етнографічну і експресивно виражальну.

Мета – виявити фонетичні й лексичні діалектні особливості в мові творів Л. Дереша. Матеріалом дослідження послуговували оповідання «Поклоніння ящірці», «Намір», «Клуб вдів» присвячені життю сучасних гуцулів.

Територіальний діалект – різновид національної мови, якому властива відносна структурна близькість і який є засобом спілкування людей, об'єднаних спільністю території, а також елементів матеріальної і духовної культури, історично-культурних традицій, самосвідомості.

Як підкреслює П. Гриценко, діалектизм у художньому творі – це один із виявів багатогранного процесу взаємодії діалектів і літературної мови: вплив літературної мови прискорює стирання відмінностей говорів, перебудову їхньої структури, зміну функцій їхніх елементів; разом з тим літературна мова живиться діалектизмами як засобом реалізації художнього задуму [2, с. 36].

Вживання діалектизмів у мові художнього твору завжди обумовлене або зображенням реалій, що пов'язані з тією територією, яку описує автор, або відтворенням усного мовлення персонажів.

Введення діалектних форм у художнє мовлення – один із показників культури письма автора. Вдале поєднання книжно-літературного і розмовно-територіального мовлення свідчать про високу культуру художнього стилю, про вміння автора користуватися всіма багатствами нашої мови. Автор використовує наддніпрянські говірки у своїх творах.

Наддністрянські говірки – говір української мови. Належить до її південно-західного наріччя. Поширений на більшій частині тер. Львівської, у районах Тернопільської та північно-західних районах Івано-Франківських областей. Характерні риси: сильне укання, перехід наголошеного **а** після м'яких приголосних в **е**, пом'якшення (майже до шепелявості) приголосних **с, з, ц, дз** перед **і**, перед м'якими приголосними (зрідка й перед твердими) та в кінці слів, перехід **т** в **к, д** в **г** (задньоязиковий проривний м'який).

До фонетичних діалектних явищ у творах Л. Дереша належать:

1. Уживання [у] на місці [о] («укання»):

*«Чи рідні вони, бо, хулера, в обидвох чорне волосся й сині очі?»*  
[7, с. 91].

2. [і] замість [о]:

«Нарід ще був у церкві...» [4, с. 36]

3. вживання голосног і замість е:

«По багатих на незвичні вражіння Гицлях знову заморосив дощик [7, с. 92];

3. заміна задньоязикового к на х:

«Дирехтор ще пробує когось надоумити...» [5, 27];

4. Акання – заміна о на а:

«...нас швидко розрахував афіціант» [5, 107].

За допомогою діалектизмів, письменник яскраво передав особливості усно-розмовного мовлення людей та їх фонетичну специфіку.

Лексичні діалектизми ми виокремили такі лексико-тематичні групи:

1. назви осіб, наприклад: *вуйко* -дядько, *буба* – бабуся, *дєдя* – батько, *матка* – мати. «*Врешиті -решит стара буба представилась...*» [7, с. 13]»*Вуйку, де село Гицлі?* [7, с. 40];

2. назви страв: *зупа* – суп, *бараболя* – картопля, *яйка* – яйця, *студинец* – холодець. «*Дзвінка накрила палянну: гарячий зуп парував, бараболя із часником...*» [7, с. 56]. «*На сніданок були тільки яйка..*» [7, с. 68].

назва дій: *тріщатися* – дивитися; *бледати* – блукати

«...*дикими очима тріщусь на поле довколо*» [6, с. 94]; «*Ми бледали весь вечір*» [6, с. 150].

Отже, письменник використовує фонетичні та лексичні особливості наддністрянського говору в своїх творах, вдало поєднуючи їх з літературною мовою. Перспективою подальшого дослідження є поглиблення аналізованого матеріалу.

### Список використаних джерел:

1. Бибик С. Діалектне слово у словнику і в тексті / С. Бибик // Семантика мови і тексту: зб. ст. VIII Міжнар. конф. – Ів.-Франківськ: Плай, 2003. – С. 46-50.
2. Гриценко П. Ю. Мови чисті джерела / П. Ю. Гриценко // Культура слова. – К., 1983. – Вип. 25. – С. 32-38.
3. Грещук В. В. Територіальні діалекти і мова художньої літератури: типологія зв'язків // Грещук В. В. Студії з українського мовознавства: Вибрані праці / Упор. Р. Бачкур. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2009. – 520 с.
4. Жадан С. Декамерон. 10 українських прозаїків останніх десяти років // Харків 2010. – С. 33-53.

5. Єрмоленко С. Я. Народно-розмовна традиція в літературно-художньому мовленні (на матеріалі сучасної української прози) / С. Я. Єрмоленко, Г. М. Гримич // Питання мовної культури // Київ – 1968. – Вип. 2. – С. 14-32.
6. Дереш Л. Намір // Харків, 2010. – 269 с.
7. Дереш Л. Поклоніння ящірці// Харків, 2006. – 173 с.

**Москальчук Г.О.**  
*студентка,*  
*Київський університет*  
*імені Бориса Грінченка*

## УКРАЇНСЬКА БАРОКОВА ДРАМА: МОВА І СТИЛЬ

У час відродження української державності винятково важливого значення набуває наукове осмислення різних аспектів становлення української нації, зокрема, формування української літературної мови як найважливішого складника буття етносу. Особливо актуальним у цьому напрямі є дослідження маловідомих, раніше замовчуваних текстів, серед яких і українська барокова драма XVII – поч. XVIII ст.

Українські драми стали полем для досліджень М. Гудзія, М. Сулими, М. Грицяя, З. Мороза, В. Шевчука. В історичній лінгвістиці вони були предметом окремого вивчення у працях В. Передрієнка, який досліджував формування української літературної мови XVIII ст. на народній основі [5] та староукраїнську «просту мову» XVI – XVIII ст. в контексті формування національної літературної мови [6, с. 16-23]. Найбільша заслуга в опублікуванні та вивченні барокової драми належить І. Франку, який опрацював цілу низку рукописних варіантів драм, опублікував та прокоментував їх.

Один із перших українських дослідників бароко Д. Чижевський, визначив його як центральну добу в духовній історії України, вважав першим українським Відродженням [11, с. 56]. Інший український дослідник Б. Парахонський стверджував, що бароко має для українського народу теж саме значення, як доба Ренесансу для італійців, класицизм для Франції, вікторіанська епоха для англійської національної свідомості [4, с. 104]. До того ж жодна країна не може